

ENTREVISTA CO PROF. RÍO BARJA

por SALVADOR LORENZANA

Perfil.

Francisco Río Barja é un prestixioso valor mozo, con acusada personalidade no campo da disciplina en que se ten especializado. Profesa Xeografía na Escola Normal de Mestres compostelá, e na Facultade de Letras como Adxunto da cátedra de Otero Pedrayo. Pesé á súa condición de especialista, non é un profesor de cultura glacial e inapelable. Pol-a contra, é un dos profesores máis humanos e xov'nes, máis vivintes que quicapa imaxinar. Ten sabido levar alegría á súa cencia, e tenciona arrincala de calisquer camiño de mudez.

O catedrático compostelán é un home sinxelo e xeneroso; que refuga todo vislume de pedantería. Pero é, tamén, un intelecto rigoroso que perecura a verdade o a esprica con precisión. Fanático da cencia xeográfica que cultiva, e dotado dunha nítida e lóxica mentalidade, anda a traballar tozudamente no empeño de aplicar os

seus moitos coñecementos ó estudo do país natal.

Río Barja ten unha conversa natural, inesgotable, sobre todo cando o tema xira arredor das súas afeccións. Intrésalle canto a Galicia se refire, e por todo o galego se preocupa.

Belahí agora a ristra de preguntas que lle imos faguendo, e as respostas que pra cada unha nos dá:

—*¿Qué é Galicia, xeográfica-mente considerada?*

—Galicia é unha rexión perfectamente definida, que acusa verdadeiramente a orixinalidade no mapa xeográfico de España. Si xeolóxicamente non é máis que unha prolongación da Meseta Central, no aspecto xeográfico foise definindo, e simulando unha peculiar personalidade; dende o seu desgazamento da Meseta. A formación das súas rías, a diferenciación do seu clima e pol-o mesmo a súa xeomorfoloxía, a súa tona vexetal, etc., danlle unha peculiaridade orixinal, rexamente diferenciada das demáis rexións españolas.

—*No orde histórico, ¿cáles son os principais estudos xeográficos que se teñen feito sobre o noso país?*

—En termos xerás, Galicia é un país que non conta con bús e modernos estudos xeográficos. Moitos dos seus máis importantes aspectos, case non teñen sido tratados. A pesares diso, a adicación a pequenos estudos monográficos va cobrando o meirande interés. Así o proban os dous milleiros de fichas que, pra unha Bibliografía xeográfica de Galicia, levo recollido.

Con carácter xeográfico —tal e como se entende hoxe esta cencia— non existe, no orde histórico ningunha definitiva publicación. Nembargante, no eido das ciencias auxiliares se non poden esquecer: a labourea petrográfica de Schultz; a do P. Merino no ámbito da flora; a decisiva obra cartográfica de

Domingo Fontán. No campo das actividades económicas, os traballos de Cornide, Labrada e Díaz de Rábago. A todos iles podería axuntarse a serie de traballos inéditos, esquecidos no Arquivo Histórico Español, que están a agardar unha meirande atención dos estudosos galegos.

—*¿Qué representa no mundo da cultura galega, o estudo da xeografía?*

—O coñecemento da realidade viva da nosa terra. Non podemos falar de cultura galega, si deixamos a unha beira estes estudos. A Xeografía amosra, non soio a realidade actual, a que xurde dun simple corte no devir, sinón a que está condicionada por un principio fundamental: A Actividade.

A Xeografía dínos como foi Galicia, como viviron os seus homes; insinuamos como se ten desenrolado deica os nosos días, e cal foi o ritmo deste desenrolo; e, por riba de todo, o que é máis importante, proiéitanos cara o porvir, amosando os seus incoementos e as súas posibilidades.

—*¿Existe, entre nos, unha verdadeira investigación no campo desta especialidade?*

—No eido puramente xeográfico, non. Falan verdadeiras vocacións, xa que istas non atopan terreco axeitado pra se manifestar; sexa por dificultades de orde económico, pois tal tipo de traballos, por se realizaren no agro, esixen gastos que non todos poden faguer; sexa pol-a falla de revistas adicadas ós temas do país, que esparten a cobiza dises estudos; ou ben, pol-a dificultade de acadar a totalidade dos datos necesarios, case sempre gardados como segredo de empresa por moitas bariles sociedades.

—*¿Cál é o labor que debe de se impoñer a moderna cencia xeográfica?*

—O verdadeiro cerne da moderna cencia xeográfica, está no estudo global, sintético, e artellador da Xeografía Rexonal. É isto o

(viene de la pág. 3)

ouxetivo que debemos conquistar. Os estudos monográficos de algunhas das súas partes (xeoloxía, actividades económicas, xeografía urbana...) constitúen, é certo, urxentes esculens pra un millor coñecemento da terra galega; pero soio faremos ciencia xeográfica, co quecío sintetizador de coñecer, en conxunto, toda a complexa unidade do país.

Pra chegar a esta meta, recéais seña o millor camiño o folgado estudo de todas as Comarcas Naturais; ou, cando menos, o de aquelas máis sobresainentes na rexión. Noutro caso, xa que estas comarcas dependen de difrentes divisións administrativas —é daquela a recollida da totalidade dos datos oficiais faise pouco doada— poden escollerse como unidades de estudo os Concellos; fagüendo, craro está, o eixo do intrés investigador a aquil que tipifique á comarca. Pra a boa realización distes traballos, teño feito un inquérito que serviu xa de guieiro nos estudos económicos presentados, como traballos de Licenciatura, na Universidade de Santiago.

—*¿Cáles son os máis caracterizados xeógrafos galegos do momento?*

—No campos dos problemas es-erusiivamente xeográficos é, sin dúbida algunha, Don Ramón Otero Pedrayo a figura máis esgrevia. Nas ciencias colaboradoras da Xeografía, ten moito intrés a laboru de Isidro Parga Pondal no eido xeolóxico; o a da Escola de Etnógrafos e Folkloristas, con Risco, Bouza-Brey, e outros.

—*¿Contamos con monografías Xeográfico-Económicas sobre os nosos produtos básicos?*

—Hai, dende logo, intentos que non debemos esquecer. Pero, en xeral, a falla de boas monografías de conxunto encol dos produtos fundamentais da nosa economía, é unha das primeiras razóns do descoñecemento aítual da realidade galega. Compre emprincipiar isto tipo de estudos, pra saber as posibilidades e desenrolo de aquil.

—*¿De qué meíos habería que botar man pra realizar con eficacia esta cras de traballos?*

—O traballo individual non é dabondo; é preciso desenrolar un verdadeiro labor de equipos, no que poidan entrar representantes

de moitas especialidás: xeólogos, edafólogos, economistas, etnógrafos...; e hai que faguer un plan de estudos pra abordar tales traballos, xa pol-o procedemento das bisarras naturais, ou pol-o de monografías de carácter rexional.

A edición dunha revista xeográfica-económica, sería o meio máis axeitado pra levar a cabo ista empresa. Con todo, se non debe esquecer —como dixer denantes— que as dificultades económicas constituirían un entorpecemento pra a realización do plan. Si se conquistara a axuda das Diputacións e dos Concellos —como ocorre en Zaragoza, Pamplona, Barcelona, etc.—, ou a da Galicia do almar, poderíanse outar as solucións axeitadas.

—*Os factores naturais da vida humana, as actividades económicas e os feitos sociais, ¿son custións sustantivas no ámbito da especialidade xeográfica?*

—A vida humana, na súa pleatotalidade, é o eixo radical da Xeografía. As actividades económicas non son, xa que logo, outra cousa que aspectos da loita dos grupos humanos por conquistar do meo xeográfico, as materias con que abástar as súas necesidades vitais. Os feitos sociais son, asimade, feitos xeográficos; semella natural que o home centro o seu intrés na relación cos demais homes e os aitos de conexión dun grupo humano con outro; son ouxeto de atención pol-a xeografía.

Se non trata de intrusión da ciencia xeográfica en eidos alleos. Pra o sociólogo, o ouxetivo está na sociedade; pra o xeógrafo, na terra. Pero a orixinalidade xeográfica alínase no proposito de abranguer i espricar, nunha síntese final, os resultados das mútuas relacións ou "interferencias" de todas isas ciencias.

Ate eiquí, as opinións do Prof. Rfo Barja. O noso interloentor é dises amigos con quen os reloxos do falar perden as minuteiras. Está no polo oposto da amizade que esixe silencio, porque niles se atopo inxerida a cabal, cómoda comprensión dos problemas. Con il existe un continuo troque de ideas, e un desasimento xeneroso pra dar o millor e máis sentido do seu pensamento.

un llopropensador. Los personajes más importantes son aquellos que se aman, tres que aman a una mujer, más, a uno de ellos, el fantasma se le convierte en realidad. La otra obra es un acto, es del mismo Eduardo Blanco Amor, "O cantar dos cantures". En ella el diálogo alcanza en su primera parte una categoría popular tan notable como en las obras galaico-portuguesas del siglo XV. El diálogo de las dos mujeres es espléndido, y en su segunda parte —es inevitable hablar de dos partes en esta obra de un acto—, se impone el desarrollo del conflicto espiritual que plantea la obra, su tesis de lucha entre el mundo aletargado, reaccionario, que muere, pero que muere matando, y el mundo nuevo representado por una pareja de jóvenes enamorados que se enfrenta a aquél. El humor y las frases satíricas hacen reír al público, mas la risa que provocan no hacen olvidar la tragedia que se esconde en cualquier ciudad o aldea gallega del año 1953. En las dos obras los actores cumplen con su cometido, entre ellos hay actores con conocimiento de oficio logrado. A la fe de Tacholas en el teatro gallego y a su talento de actor se le debe mucho, y pocas características del teatro profesional en Buenos Aires pueden representar la variedad de matices de Pepita Arias. Más a todos ellos somos deudores de este primer éxito del Teatro Popular Galego. A todos ellos, a Faustino Blanco, Alfonso Costela, Antonio Gubela, Antonio Fernández, Nacha del Río, María del Carmen Pose, Xerminal Filgueira y Alejandro Varandela, y naturalmente a Eduardo Blanco Amor, su director. Hubiésemos querido vivos y en Buenos Aires en el día del estreno a Cotarelo y a Antón Villar Ponte, que tanto desearon un posible teatro de Galicia. Verían además de la puesta en escena de esas obras un público considerable, reaccionando frente al humor de las situaciones, subrayando con el aplauso el acierto de un gesto del actor o de un parlamento bien dicho. La palabra gallega fue palabra viva, se mostró una vez más que el idioma que se resiste de la falta de un cultivo oficial en las escuelas y en las academias, continúa siendo la expresión de la conciencia colectiva de Galicia, de la realidad humana de los gallegos. El Teatro Popular Galego tuvo el acierto de mostrarnos con su presencia en una noche tres afirmaciones: la existencia de un teatro gallego con humor, mundo y características propias, algo que sabíamos y que últimamente había probado Rafael Dieste en una conferencia magnífica; la existencia potencial de una posible gran escena gallega y la comunidad real del idioma, algo que también sabíamos pero que continúan desconociendo los políticos centralistas. Esas tres afirmaciones son las debemos en este caso en Buenos Aires a Eduardo Blanco Amor y a los actores que le acompañan en el Teatro Popular Galego; en una obra patriótica más importante que un millón.